A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2023. június 8.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Kettős célú szerződés – A 2. cikk b) pontja – A »fogyasztó« fogalma – Szempontok”

A C-570/21. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (varsói székhelyű Varsó-Wola kerületi bíróság, Lengyelország) a Bírósághoz 2021. szeptember 13-án érkezett, 2021. június 22-i határozatával terjesztett elő az

I. S.,

K. S.

és

az **YYY. S.A**.

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: E. Regan tanácselnök, D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis és Csehi Z. (előadó) bírák,

főtanácsnok: G. Pitruzzella,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– I. S. és K. S. képviseletében P. Artymionek, A. Citko és M. Siejko radcowie prawni,

– az YYY. S.A. képviseletében Ł. Hejmej, M. Przygodzka és A. Szczęśniak adwokaci,

– a lengyel kormány képviseletében B. Majczyna, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: lengyel.

– az Európai Bizottság képviseletében S. L. Kalėda, U. Małecka és M. N. Ruiz García, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2022. december 15-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 2. cikke b) pontjának értelmezésére irányul.

2 E kérelmet I. S. és K. S., valamint az YYY. S.A. bank között, azon kamatokkal növelt összeg visszafizetése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelyhez e bank jutott egy külföldi deviza árfolyamán indexált jelzáloghitelre vonatkozó szerződésben foglalt feltételek értelmében.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 93/13 irányelv

3 A 93/13 irányelv tizedik preambulumbekezdése értelmében:

„[…] a fogyasztók hatékonyabb védelme a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes jogszabályok elfogadásával érhető el; […] e jogszabályokat az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók közötti valamennyi szerződésre alkalmazni kell; […]”

4 Ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.”

5 Az említett irányelv 2. cikke a következőképpen fogalmaz:

„Ennek az irányelvnek az alkalmazásában:

[…]

b) »fogyasztó«: minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén;

c) »eladó vagy szolgáltató«: minden olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik, függetlenül attól, hogy az köz- vagy magánjellegű.”

6 Ugyanezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdése azt mondja ki, hogy „[e]gyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára”.

7 A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése ekképp rendelkezik:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

A 2011/83/EU irányelv

8 A fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.) (17) preambulumbekezdése kimondja:

„A fogyasztó fogalommeghatározásának azon természetes személyeket kell magában foglalnia, akik saját szakmájuk, üzleti tevékenységük vagy foglalkozásuk körén kívül eső területen járnak el. Kettős célú szerződések esetében azonban, amelyeknél a szerződést részben a személy szakmájába tartozó, részben pedig azon kívül eső célból kötik, és a kereskedési cél annyira korlátozott, hogy a teljesítés egésze szempontjából nem elsődleges, az adott személy szintén fogyasztónak tekintendő.”

9 Ezen irányelv 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

1) »fogyasztó«: bármely természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenysége körén;

2) »kereskedő [helyesen: eladó vagy szolgáltató]«: bármely természetes vagy jogi személy, függetlenül attól, hogy magán- vagy állami tulajdonban van-e, aki vagy amely kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységi körét érintő célból jár el, beleértve azt is, ha helyette vagy nevében más személy jár el;

[…]”

A 2013/11/EU irányelv

10 A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló, 2013. május 21-i 2013/11/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (fogyasztói alternatív vitarendezési irányelv) (HL 2013. L 165., 63. o.) (18) preambulumbekezdése kimondja:

„A »fogyasztó« meghatározásának azokra a természetes személyekre kell kiterjednie, akik nem kereskedelmi, üzleti, hivatásbeli vagy szakmai célból járnak el. Amennyiben azonban a szerződést egy adott személy részben kereskedelmi, részben azon kívüli célból kötötte meg (kettős funkciójú szerződések), és a kereskedelmi szempont olyan kis súllyal esik a latba, hogy az ügylet általános kontextusában nem játszik meghatározó szerepet, az adott személy szintén fogyasztónak tekintendő.”

11 Ezen irányelv 4. cikke előírja:

„(1) Ezen irányelv alkalmazásában:

a) »fogyasztó«: bármely természetes személy, aki nem kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célból jár el;

b) »kereskedő [helyesen: eladó vagy szolgáltató]«: bármely természetes vagy jogi személy, függetlenül attól, hogy magán- vagy állami tulajdonban van-e, aki vagy amely kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységi körét érintő célból jár el, beleértve azt is, ha helyette vagy nevében más személy jár el;

[…]”

Az 524/2013/EU rendelet

12 A fogyasztói jogviták online rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló, 2013. május 21-i 524/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (fogyasztói online vitarendezési irányelv) (HL 2013. L 165., 1. o.) (13) preambulumbekezdése kimondja:

„A »fogyasztó« meghatározásának azokra a természetes személyekre kell kiterjednie, akik nem kereskedelmi, üzleti, hivatásbeli vagy szakmai célból járnak el. Amennyiben azonban a szerződést egy adott személy részben kereskedelmi, részben azon kívüli célból kötötte meg (kettős célú szerződések), és a kereskedelmi szempont olyan kis súllyal esik a latba, hogy az ügylet általános kontextusában nem játszik meghatározó szerepet, az adott személy szintén fogyasztónak tekintendő.”

13 E rendelet 4. cikke előírja:

„(1) E rendelet alkalmazásában:

a) »fogyasztó«: a [2013/11] irányelv 4. cikke (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott fogyasztó;

b) »kereskedő [helyesen: eladó vagy szolgáltató]«: a [2013/11] irányelv 4. cikke (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott kereskedő [helyesen: eladó vagy szolgáltató];

[…]”

A lengyel jog

14 Az 1964. április 23-i ustawa – Kodeks cywilnynek (a polgári törvénykönyvről szóló törvény; Dz. U. 1964., 16. szám) az alapeljárásra alkalmazandó változata $22^{1.\ cikk}$e úgy határozza meg a „fogyasztót”, mint „az a természetes személy […], aki egy eladóval vagy szolgáltatóval üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén kívül eső jogügyletet köt”.

15 A polgári törvénykönyv $385^{1.\ cikk}$ének 1. §-a értelmében:

„A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt rendelkezései nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jó erkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítják meg (jogellenes szerződési feltételek). Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó rendelkezésekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

16 Az alapeljárás felperesei, I. S. és K. S. házassági vagyonjogi szerződés megkötése nélkül kötöttek házasságot.

17 2006. február 28-án a felperesek svájci frankban indexált, 206 120 lengyel złoty (PLN) (hozzávetőleg 45 800 euró) összegű jelzálogkölcsön iránti kérelmet nyújtottak be az alapeljárás alperesének jogelődjéhez. E kölcsön célja egyrészt egy fogyasztói hitellel, egy banki folyószámlával és egy hitelkártyával kapcsolatos fogyasztói tartozások refinanszírozása, másrészt lakásfelújítási munkálatok finanszírozása volt.

18 2006. március 21-én az alapeljárás felperesei 198 996,73 PLN (hozzávetőleg 44 200 euró) összegű, svájci frankban indexált, 300 hónap futamidejű jelzálogfedezetű kölcsönszerződést kötöttek az alapeljárás felperesének jogelődjével. E hitel első részlete egyrészt hitel jogcímén 70 000 PLN (hozzávetőleg 15 600 euró) összegnek az I. S. által vezetett társaság nevén lévő folyószámlára történő visszafizetésére, másrészt pedig különböző biztosítási díjak 1 216,80 PLN (hozzávetőleg 270 euró), 3979,93 PLN (hozzávetőleg 880 euró) és 3800 PLN (hozzávetőleg 840 euró) összegben történő megfizetésére szolgált. A hitel második részlete egyrészt az alapeljárás felpereseinek 9720 PLN (hozzávetőleg 2200 euró), 7400 PLN (hozzávetőleg 1600 euró) és 9000 PLN (hozzávetőleg 2000 euró) összegnek megfelelő pénzügyi kötelezettségvállalásai visszafizetésére, másrészt pedig 93 880 PLN (hozzávetőleg 20 900 euró) összegű lakásfelújítási munkálatok finanszírozására szolgált.

19 A hitelkérelem benyújtásának és e hitelszerződés megkötésének időpontjában is I. S. felperes polgári jogi társaság formájában folytatott gazdasági tevékenységet, K. S. pedig lakatosként dolgozott egy munkaszerződés keretében.

20 Az alapeljárás felperesei azzal az indokkal indítottak keresetet a kérdést előterjesztő bíróság előtt 13 142,03 PLN (hozzávetőleg 2900 euró) kamatokkal növelt összegének visszatérítése iránt, amelyhez az YYY. az említett hitelszerződésnek a havi törlesztőrészletek összege és a tartozás összege valorizációjára vonatkozó rendelkezései alapján jutott, hogy e feltételek tisztességtelenek.

21 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt YYY. többek között azt állította, hogy a szóban forgó hitelt egy szakmai tevékenységhez kapcsolódó hitel visszafizetése érdekében nyújtották, ily módon az alapeljárás felperesei nem hivatkozhatnak a polgári törvénykönyv 385[1. cikk]ében előírt jogi védelemre.

22 Ezenfelül, e kérelemből az is kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt 2021. január 11-én tartott tárgyaláson I. S. megerősítette, hogy a szóban forgó hitelszerződés keretében nyújtott 70 000 PLN (hozzávetőleg 15 600 euró) összeget egy üzleti számlán fennálló tartozás visszafizetésére fordítottak, és e visszafizetést követően e számlát megszüntették. I. S. is úgy nyilatkozott, hogy az említett visszafizetés egyik feltétele volt e szerződés megkötésének.

23 E körülmények között a kérdést előterjesztő bíróság kétségeket táplál a „fogyasztónak” a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja értelmében vett fogalma értelmezésével kapcsolatban egy olyan helyzetben, amelyben egy „vegyes” hitelszerződés keretében a hitelezett összeg egy részét, nevezetesen annak 35%-át, amely sem nem jelentős, sem nem elhanyagolható, az alapeljárás egyik felperesének szakmai tevékenységéhez kapcsolódó hitel visszafizetésére használták fel, ezen összeg másik részét pedig, nevezetesen annak 65%-át valamely szakmai tevékenységtől független fogyasztásra szánták. E bíróság lényegében arra vár választ, hogy a fogyasztói szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályokon alapuló azon értelmezés, amelyet a „fogyasztó” fogalmával kapcsolatban a 2005. január 20-i Gruber ítéletben (C-464/01, EU:C:2005:32; a továbbiakban: Gruber ítélet) került elfogadásra, amely ítéletben a Bíróság kimondta, hogy ahhoz, hogy az a személy, aki részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai, részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységén kívüli használatra szánt dologra köt szerződést, e joghatósági szabályok kedvezményeire hivatkozhasson, a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai használatnak annyira mellékesnek kell lennie, hogy a kérdéses ügylet egészében elhanyagolható szerepet kell játszania, alkalmazható-e analógia útján a „fogyasztónak” a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja értelmében vett fogalma értelmezésére.

24 E tekintetben az említett bíróság rámutat, hogy a 2011/83 irányelv (17) preambulumbekezdéséből, valamint az 524/2013 rendelet (13) preambulumbekezdéséből az következik, hogy a „fogyasztó” fogalmának meghatározása vonatkozásában a kettős célú, tehát az olyan célokból kötött szerződések esetében, amelyek csak részben tartoznak az érintett kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységébe, a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célt olyan mértékben kell korlátozni, hogy az ne legyen túlsúlyban a szóban forgó szerződés egészének tekintetében.

25 Ezenfelül, a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni ezen meghatározás keretében. Elsősorban azt kívánja megtudni, hogy az a tény, hogy az alapeljárás felperesei közül csak az egyik követett kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célt, illetve az a tény, hogy az érintett vállalkozás tartozásának visszafizetése nélkül a szóban forgó kölcsönt nem nyújtották volna kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célra, releváns szempontoknak minősülnek-e ebben a tekintetben.

26 E körülmények között a Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (varsói székhelyű Varsó-Wola kerületi bíróság, Lengyelország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [93/13] tanácsi irányelv 2. cikkének b) pontját és annak preambulumbekezdéseit, hogy azokkal nem ellentétes az, hogy a »fogyasztó« meghatározásába tartozzon a gazdasági tevékenységet folytató olyan személy, aki az ilyen tevékenységet nem folytató adóssal együtt külföldi pénznemben indexált, részben az egyik adós kereskedelmi vagy szakmai, részben kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívüli használatra szánt kölcsönszerződést kötött, és nem csupán az olyan esetekben, amikor a gazdasági használat annyira mellékes, hogy a kérdéses szerződés egészében elhanyagolható szerepet játszik; az pedig, hogy a nem kereskedelmi és nem szakmai cél van túlsúlyban, jelentéktelen?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni a [93/13] irányelv 2. cikkének b) pontját és annak preambulumbekezdéseit, hogy a »fogyasztó« e rendelkezésben szereplő fogalma arra a személyre is vonatkozik, aki a szerződés aláírásának időpontjában gazdasági tevékenységet folytatott, a másik adós pedig ilyen tevékenységet egyáltalán nem folytatott, majd e két személy a bankkal külföldi pénznemben indexált kölcsönszerződést kötött, amely kölcsön tőkeösszegét részben az egyik adós szakmai céljára, részben gazdasági tevékenységén kívüli célra használták fel, abban az esetben, amikor a gazdasági cél nem mellékes, és nem játszik a kölcsönszerződés egészének összefüggésében elhanyagolható szerepet, ugyanakkor a nem kereskedelmi és nem szakmai cél van túlsúlyban, a kölcsön tőkeösszegének szakmai vagy kereskedelmi célra való felhasználása nélkül pedig a kölcsön nem szakmai vagy nem kereskedelmi célra nem lett volna nyújtható?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

27 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját, hogy azzal ellentétes az, ha „fogyasztónak” minősül az a személy, aki részben kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységéhez kapcsolódó, részben pedig nem az e tevékenységhez tartozó felhasználásra irányuló hitelszerződést kötött egy másik olyan hitelfelvevővel együtt, aki nem saját kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenysége keretében járt el, amennyiben az e szerződés és e személy kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenysége között fennálló kapcsolat nem annyira jelentéktelen, hogy az említett szerződés egésze tekintetében elhanyagolható szerepet töltene be, ellenben olyan mértékben korlátozott, hogy nincs túlsúlyban ebben az összefüggésben.

28 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezése szempontjából nemcsak annak szövegét, hanem szövegkörnyezetét és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az a részét képezi (2019. november 7-i Kanyeba és társai ítélet, C-349/18–C-351/18, EU:C:2019:936, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

29 A 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának szövegét illetően meg kell állapítani, hogy e rendelkezés értelmében „fogyasztó” minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén.

30 Ennek megfelelően az érintett személy „fogyasztói” minőségét egy olyan funkcionális szempont alapján kell meghatározni, amely annak értékelésében áll, hogy a szóban forgó szerződéses kapcsolat valamely szakma gyakorlásán kívül eső tevékenységek keretébe tartozik-e (2022. október 27-i S. V. ítélet [Társasház], C-485/21, EU:C:2022:839, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A Bíróság azt is megállapította, hogy a „fogyasztó” 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett fogalma objektív jellegű, és független azon konkrét ismeretektől, amelyekkel az érintett személy rendelkezhet, vagy azon információktól, amelyekkel e személy ténylegesen rendelkezik (2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 A 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának szövege azonban nem teszi lehetővé annak meghatározását, hogy az a személy, aki olyan kettős célú szerződést kötött, amely csak részben tartozik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körébe, az ezen irányelv értelmében vett fogyasztónak tekinthető-e, és ha igen, milyen esetekben.

32 Ami azt a szövegkörnyezetet illeti, amelybe a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja illeszkedik, valamint az általa követett célokat, emlékeztetni kell arra, hogy ezt az irányelvet – amint az az 1. cikkének (1) bekezdéséből és 3. cikkének (1) bekezdéséből következik – az, „eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződések” „egyedileg meg nem tárgyalt” tisztességtelen feltételeire kell alkalmazni (2015. január 15-i Šiba ítélet, C-537/13, EU:C:2015:14, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 Amint azt ezen irányelv tizedik preambulumbekezdése előírja, a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes szabályokat ugyanezen irányelv 2. cikkének b) és c) pontjában meghatározott, az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók közötti „valamennyi szerződésre” alkalmazni kell (2022. október 27-i S. V. ítélet [Társasház], C-485/21, EU:C:2022:839, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 A 93/13 irányelv tehát a szerződő felek azon jellemzője szerint határozza meg azokat a szerződéseket, amelyekre alkalmazandó, hogy e szerződő felek üzleti tevékenységük keretében vagy azon kívül járnak-e el (2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 E szempont megfelel azon elvnek, amelyen az ezen irányelv által létrehozott védelmi rendszer alapul, miszerint a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében, amely helyzet az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet, anélkül hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát (2015. szeptember 3-i Costea ítélet, C-110/14, EU:C:2015:538, 18. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36 E hátrányos helyzetre tekintettel ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Olyan kógens rendelkezésről van szó, amely arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse (2022. május 17-i Ibercaja Banco ítélet, C-600/19, EU:C:2022:394, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

37 A Bíróság egyébiránt már elismerte, hogy „fogyasztó” e tágan értelmezett fogalma lehetővé teszi az ezen irányelv által nyújtott védelem biztosítását mindazon természetes személyek számára, akik az eladóval vagy szolgáltatóval szemben hátrányos helyzetben vannak (lásd ebben az értelemben: 2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 28. pont).

38 E körülményekre figyelemmel, amint arra a főtanácsnok is lényegében rámutatott az indítványának 61. és 66. pontjában, a 93/13 irányelvben foglalt rendelkezések kógens jellege és az azokhoz kapcsolódó, a fogyasztó védelmével kapcsolatos különleges követelmények megkövetelik, hogy a „fogyasztó” ezen irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett fogalmának tág értelmezését legyen előnyben részesítve ezen irányelv tényleges érvényesülésének biztosítása érdekében.

39 Ennek megfelelően, bár a 93/13 irányelv rendelkezései főszabály szerint csak abban az esetben alkalmazhatók, ha a szóban forgó szerződés tárgya olyan áru vagy szolgáltatás, amelyet nem üzleti vagy szakmai felhasználásra szánnak, az a természetes személy, aki részben saját szakmája vagy üzleti tevékenysége körébe tartozó használatra szánt árura vagy szolgáltatásra vonatkozó szerződést köt, amely tehát csak részben áll távol e tevékenységtől, bizonyos esetekben az ezen irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett „fogyasztónak” minősülhet, következésképpen részesülhet az ezen irányelv által biztosított védelemben.

40 A fogyasztói szerződések terén az európai jogalkotó által kitűzött célok tiszteletben tartásának, valamint az uniós jog koherenciájának biztosítása érdekében különösen a „fogyasztónak” a más uniós jogi szabályokban szereplő fogalmait kell figyelembe venni (lásd ebben az értelemben: 2013. december 5-i Vapenik ítélet, C-508/12, EU:C:2013:790, 25. pont).

41 Amint azt az alapeljárás felperesei, a lengyel kormány és az Európai Bizottság is hangsúlyozzák írásbeli észrevételeikben, a 2011/83 irányelv különösen releváns e tekintetben.

42 Azon a körülményen túl, hogy a „fogyasztó” fogalmának a 93/13 irányelv 2. cikkében és a 2011/83 irányelv 2. cikkében szereplő meghatározásai teljes mértékben egyenértékűek, ez utóbbi irányelv ugyanazt a célkitűzést követi, mint a 93/13 irányelv. A 2011/83 irányelv ugyanis az eladókkal vagy szolgáltatókkal szerződést kötő fogyasztók jogaira vonatkozik, és a fogyasztók magas szintű védelmének biztosítására irányul az eladókkal vagy szolgáltatókkal kötött ügyletekkel kapcsolatos tájékoztatásuk és biztonságuk garantálása által (lásd ebben az értelemben: 2021. április 15-i MiGame végzés, C-594/20, EU:C:2021:309, 28. pont).

43 Ezenfelül, amint azt a főtanácsnok is hangsúlyozta indítványának 72. pontjában, a 2011/83 irányelv szorosan kapcsolódik a 93/13 irányelvhez, mivel az előbbi módosította az utóbbit, és e két irányelv ugyanazon szerződésre is alkalmazható, feltéve hogy e szerződés egyidejűleg vonatkozó tárgyi hatályuk alá is tartozik. Egyébiránt az uniós jogalkotó a közelmúltban megerősítette ezt a kapcsolatot a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról szóló, 2019. november 27-i (EU) 2019/2161 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2019. L 328., 7. o.) elfogadásával.

44 E körülményekre tekintettel a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának értelmezéséhez figyelembe kell venni a 2011/83 irányelv (17) preambulumbekezdését, amely az uniós jogalkotónak a „fogyasztó” fogalma kettős célú szerződések esetén történő meghatározására vonatkozó szándékát fejezi ki, és

amelyből az tűnik ki, hogy ha egy szerződést részben az érdekelt szakmájába tartozó, részben pedig azon kívül eső célból kötik, és ha a kereskedési cél annyira korlátozott, hogy a szerződés egészének összefüggésében nem elsődleges, az adott személy szintén fogyasztónak tekintendő.

45 A 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának a 2011/83 irányelv (17) preambulumbekezdésével összefüggésben történő értelmezése relevanciáját a 2013/11 irányelv (18) preambulumbekezdése és az 524/2013 rendelet (13) preambulumbekezdése is megerősíti, amelyek ugyanezt a pontosítást tartalmazzák a „fogyasztó” fogalmának a kettős célú szerződések esetén történő meghatározását illetően. Jóllehet a 2013/11 irányelv, valamint az 524/2013 rendelet a fogyasztói jogviták rendezésére, ezért a 93/13 és a 2011/83 irányelvben a fogyasztóvédelemre vonatkozásában szabályozottaktól eltérő kérdésekre vonatkozik, e preambulumbekezdések az uniós jogalkotó azon döntéséről tanúskodnak, hogy e fogalommeghatározásnak horizontális hatályt kíván biztosítani.

46 Mivel az említett preambulumbekezdések az alapügy tényállásának megvalósulása utáni jogalkotási aktusokban szerepelnek, elegendő arra emlékeztetni, hogy – amint az a jelen ítélet 38. pontjában megállapításra került – a 93/13 irányelvben foglalt rendelkezések kógens jellege és az azokhoz kapcsolódó fogyasztóvédelmi követelmények megkövetelik, hogy a „fogyasztó” ezen irányelv 2. cikke b) pontja értelmében vett fogalmának tág értelmezése legyen előnyben részesítve az irányelv tényleges érvényesülésének biztosítása érdekében. Következésképpen a 93/13 irányelv teleologikus értelmezése az uniós jogalkotó által az ugyanezen preambulumbekezdésekben kifejtett azon megközelítése mellett szól, amely szerint azt a személyt, aki részben saját szakmája, üzleti tevékenysége körébe tartozó célból kötött szerződést, fogyasztónak kell tekinteni, amennyiben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai cél oly mértékben korlátozott, hogy az nincs túlsúlyban e szerződés általános összefüggésében.

47 A „fogyasztó” fogalmának a Bíróság által a Gruber ítélet 31. és 45. pontjában elfogadott és a 2018. január 25-i Schrems ítélet (C-498/16, EU:C:2018:37) 29–32. pontjában a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítések: HL 2006. L 242., 6. o., HL 2011. L 124., 47. o.) 15–17. cikkének értelmezését illetően, valamint a 2019. február 14-i Milivojević ítélet (C-630/17, EU:C:2019:123) 87–91. pontjában a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 351., 1. o.) 17–19. cikkének értelmezését illetően szintén nem képezi akadályát annak, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja a 2011/83 irányelv (17) preambulumbekezdésének fényében kerüljön értelmezésre.

48 A Gruber ítéletben a Bíróság ugyanis az új tagállamoknak az ezen egyezményhez való csatlakozásáról szóló későbbi egyezményekkel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.; a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) 13–15. cikkét értelmezte.

49 Amint az többek között ezen ítélet 32., 33. és 43. pontjából kitűnik, az ítélet a Brüsszeli Egyezményben előírt, a fogyasztókkal kötött szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályok értelmezésére vonatkozott, amelyek eltérnek az ezen egyezmény által előírt általános joghatósági szabálytól, nevezetesen az alperes lakóhelye szerinti szerződő állam bíróságainak joghatósági szabályától, amelyeket – mint az ezen általános joghatósági szabálytól eltérő joghatósági szabályokat – szigorúan kell értelmezni abban az értelemben, hogy azok nem vezethetnek olyan értelmezéshez, amely túllép az egyezmény által kifejezetten szabályozott tényállásokon.

50 A Bíróság tehát ebben a sajátos összefüggésben, és figyelemmel az említett egyezményben előírt joghatósági szabályok értelmezése keretében releváns egyéb olyan tényezőkre is, mint a jogbiztonság követelménye, annak előreláthatósága, hogy melyik bíróság rendelkezik joghatósággal, valamint az ugyanezen egyezmény II. címének 4. szakasza által követett, a fogyasztó megfelelő védelmére irányuló célkitűzés (lásd ebben az értelemben: Gruber ítélet, 34. és 45. pont) állapította meg, hogy az a személy, aki részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységére vonatkozó használatra szánt dologra köt olyan szerződést, amely csak részben esik e tevékenységen kívül, nem hivatkozhat a Brüsszeli Egyezményben a fogyasztókkal kötött szerződések területén meghatározott különös joghatósági szabályokra, kivéve, ha a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai használat annyira mellékes, hogy a kérdéses ügylet egészében elhanyagolható szerepet játszik (lásd ebben az értelemben: Gruber ítélet, 39 és 54. pont).

51 Ennek megfelelően, mivel a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja nem szigorúan értelmezendő rendelkezés, és figyelembe véve ezen irányelvnek a fogyasztók tisztességtelen szerződési feltételek esetén történő védelmére irányuló *ratio legisét*, a „fogyasztó” fogalmának a Gruber ítéletben a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkében a kettős célú szerződések esetére előírt, eltérést engedő joghatósági szabályok terjedelme meghatározása céljából elfogadott szigorú értelmezése analógia útján nem terjeszthető ki a „fogyasztónak” a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja értelmében vett fogalmára.

52 Ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos választ lehessen adni, azt is meg kell állapítani, hogy az eladóval vagy szolgáltatóval kötött hitelszerződés keretében az adóstárs helyzetében lévő természetes személy a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett „fogyasztó” fogalma alá tartozik, mivel kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységén kívül eső célok érdekében jár el, és ha ezen eladóval vagy szolgáltatóval szemben az adóshoz hasonló helyzetben van, az adóssal együtt az ezen irányelvben előírt védelemben kell részesülnie (lásd ebben az értelemben: 2015. július 9-i Bucura ítélet, C-348/14, nem tették közzé, EU:C:2015:447, 35–39. pont).

53 A fentiekre figyelemmel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett „fogyasztó” fogalmába tartozik az a személy, aki részben kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységéhez kapcsolódó, részben pedig nem az e tevékenységhez tartozó felhasználásra irányuló hitelszerződést kötött egy másik olyan hitelfelvevővel együtt, aki nem saját kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenysége keretében járt el, amennyiben a szakmai vagy kereskedelmi cél oly mértékben korlátozott, hogy nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében.

A második kérdésről

54 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azon szempontok pontosítását kéri, amelyek lehetővé teszik annak meghatározását, hogy egy személy a „fogyasztónak” a 93/13 irányelv 2. cikke b) pontja szerinti fogalmába tartozik-e, illetve arra keresi a választ, hogy az e személy által kötött hitelszerződés kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célja oly mértékben korlátozott-e, hogy az nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében.

55 Az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy egy olyan szerződésre vonatkozó jogvitában eljáró nemzeti bíróság, amely ezen irányelv hatálya alá tartozhat, köteles a bizonyítékok összességét és különösen a szerződésben foglaltakat figyelembe véve megvizsgálni, hogy az érintett személyt az említett irányelv értelmében vett „fogyasztónak” lehet-e minősíteni. Ehhez a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie az adott ügy minden olyan körülményét – különösen a vizsgált szerződés

tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetét –, amely alkalmas annak bizonyítására, hogy ezt az árut vagy szolgáltatást milyen céllal vásárolták vagy vették igénybe (lásd ebben az értelemben: 2015. szeptember 3-i Costea ítélet, C-110/14, EU:C:2015:538, 22. és 23. pont; 2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 26. pont).

56 Ugyanez a helyzet egyfelől egy részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységre, részben pedig az e tevékenységen kívül eső célokra vonatkozó hitelszerződést illetően e két résznek a szerződés általános összefüggésében fennálló terjedelme értékelésére és másfelől az említett szerződés túlsúlyban lévő célkitűzésének az értékelésére.

57 E tekintetben a kölcsöntőke felhasználásának a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenység és a nem kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenység közötti megoszlása releváns mennyiségi kritériumnak minősülhet. Mindazonáltal olyan nem mennyiségi szempontok is relevánsnak bizonyulhatnak, mint például az a körülmény, hogy több hitelfelvevő esetén közülük csak az egyiknek kellett kereskedelmi vagy szakmai célt követnie a szóban forgó szerződés által, vagy adott esetben az a tény, hogy a hitelező az eredetileg kizárólag fogyasztásra szánt hitel nyújtását attól tette függővé, hogy a felvett összeget részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységhez kapcsolódó tartozások törlesztésére használják fel.

58 E szempontok nem kimerítő jellegűek, és nem is kizárólagosak, így a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy megvizsgálja az alapügyben szóban forgó szerződés összes körülményét, és a rendelkezésére álló objektív bizonyítékok alapján értékelje, hogy e szerződés kereskedelmi, üzleti vagy szakmai, illetve nem kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célja milyen mértékben meghatározó e szerződés egészének tekintetében.

59 A fentiekre tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy annak meghatározása érdekében, hogy egy személy az e rendelkezés értelmében vett „fogyasztónak” minősül-e, és különösen, hogy az e személy által kötött hitelszerződés kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célja olyan mértékben korlátozott, hogy az nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében, a kérdést előterjesztő bíróságnak figyelembe kell vennie az e szerződéssel kapcsolatos valamennyi, olyan releváns mennyiségi és minőségi körülményt, mint például a kölcsönzött tőke megoszlása a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenység, illetve a nem kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenység között, több hitelfelvevő esetében pedig azt a tényt, hogy közülük csak egy követ kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célt, illetve azt a tényt, hogy a hitelező a fogyasztásra szánt hitel nyújtását attól tette függővé, hogy a felvett összeget részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységhez kapcsolódó tartozások törlesztésére használják fel.

A jelen ítélet időbeli joghatásainak korlátozásáról

60 Írásbeli észrevételeiben az alapeljárás alperese lényegében azt kérte, hogy a Bíróság korlátozza ítéletének időbeli hatályát abban az esetben, ha a Bíróság nem a Gruber ítélet fényében értelmezi a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében vett „fogyasztó” fogalmát. Kérelmének alátámasztására a jogbiztonság és a visszaható hatály tilalmának elvére hivatkozott.

61 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a Bíróság csak kivételesen, az uniós jogrendhez szorosan hozzátartozó jogbiztonság általános elvének alkalmazása útján korlátozhatja bármely érdekelt azon lehetőségét, hogy a jóhiszeműen létrejött jogviszonyok vitatása céljából a Bíróság által értelmezett rendelkezésre hivatkozzon. A Bíróság az

érdekeltek jóhiszeműségére és a súlyos zavarok kockázatának fennállására vonatkozó két alapvető feltétel teljesülése esetén dönthet ilyen korlátozásról (2020. november 11-i DenizBank ítélet, C-287/19, EU:C:2020:897, 108. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

62 A jelen ügyben az alapeljárás alperese azonban csak általános jellegű érvek előadására szorítkozik, anélkül hogy olyan konkrét és pontos bizonyítékokat szolgáltatna, amelyek e két kritérium tekintetében alátámaszthatnák kérelmének megalapozottságát.

63 Következésképpen a jelen ítélet időbeli hatályát nem kell korlátozni.

A költségekről

64 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 2. cikkének b) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

az e rendelkezés értelmében vett „fogyasztó” fogalmába tartozik az a személy, aki részben kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységéhez kapcsolódó, részben pedig nem az e tevékenységhez tartozó felhasználásra irányuló hitelszerződést kötött egy másik olyan hitelfelvevővel együtt, aki nem saját szakmai vagy kereskedelmi tevékenysége keretében járt el, amennyiben a szakmai vagy kereskedelmi cél oly mértékben korlátozott, hogy nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében.

2) A 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

annak meghatározása érdekében, hogy egy személy az e rendelkezés értelmében vett „fogyasztónak” minősül-e, és különösen, hogy az e személy által kötött hitelszerződés kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célja olyan mértékben korlátozott, hogy az nincs túlsúlyban e szerződés egészének tekintetében, a kérdést előterjesztő bíróságnak figyelembe kell vennie az e szerződéssel kapcsolatos valamennyi, olyan releváns mennyiségi és minőségi körülményt, mint például a kölcsönzött tőke megoszlása a kereskedelmi, üzleti és szakmai tevékenység, illetve a nem kereskedelmi, üzleti és szakmai tevékenység között, több hitelfelvevő esetében pedig azt a tényt, hogy közülük csak egy követ kereskedelmi, üzleti vagy szakmai célt, illetve azt a tényt, hogy a hitelező a fogyasztásra szánt hitel nyújtását attól tette függővé, hogy a felvett összeget részben a kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységhez kapcsolódó tartozások törlesztésére használják fel.

Aláírások